

УДК 7.741/744(045)

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-41>

Оксана ПУШОНКОВА

кандидат філософських наук, в.о. завідувача кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва ННІ педагогіки, соціальної роботи і мистецтва, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, вчений секретар Черкаського обласного художнього музею, член НСХУ, бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031

ORCID: 0000-0002-8390-6806

Валентина МОВЧАН

кандидат педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи, доцент кафедри початкової освіти ННІ педагогіки, соціальної роботи і мистецтва, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бул. Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, 18031

ORCID: 0009-0000-9275-5336

Бібліографічний опис статті: Пушонкова, О., Мовчан, В. (2025). Академічний рисунок у цифрову епоху: контекстуальні практики та освітні стратегії. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 321–328, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-41>

АКАДЕМІЧНИЙ РИСУНОК У ЦИФРОВУ ДОБУ: КОНТЕКСТУАЛЬНІ ПРАКТИКИ ТА ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ

У статті розглядається трансформація рефлексії академічного рисунка в умовах цифрових змін, що впливають на систему вищої художньої освіти. **Метою** дослідження є виявлення нових методологічних орієнтирів навчання академічного рисунка в цифрову добу та розкриття його значення у світлі сучасних суспільних змін і потреб мистецької освіти. **Методологія дослідження** носить комплексний характер та поєднує теоретико-аналітичний метод – для осмислення еволюції академічного рисунка та його ролі в сучасному освітньому процесі; порівняльно-аналітичний підхід – для виявлення відмінностей між традиційними та цифровими форматами художньої освіти; контекстуальний та культурологічний аналіз – для дослідження впливу технологічних і соціокультурних змін на художнє мислення; педагогічне моделювання – для розроблення орієнтирів інтеграції академічного рисунка у сучасні освітні практики. Дослідження спирається на міждисциплінарний підхід, який об'єднує емпіричне спостереження, педагогічну рефлексію та аналіз візуальної культури як чинника професійної ідентичності художника. **Новизна дослідження** полягає у спробі інтегрувати традиційні академічні підходи з актуальними цифровими форматами візуалізації та сучасними контекстуальними практиками, зберігаючи при цьому базові принципи художнього мислення. Автори акцентують увагу на необхідності перегляду методологічних засад викладання рисунка з урахуванням динаміки розвитку технологій, трансформації ринку праці та змін у культурі сприймання сучасної людини. **Результати дослідження.** Здійснено спробу осмислити рисунок як динамічну, живу практику, що здатна еволюціонувати разом з культурними й технологічними трансформаціями, зберігаючи при цьому свою концептуальну й освітню цінність. Обґрунтовано важливість академічного рисунка як контекстуальної практики – не лише як технічної навички, а як інструменту розвитку візуального та композиційного мислення. Виявлено суперечність між традиційною академічною підготовкою та потребами цифрового середовища, зокрема в аспектах алгоритмізованої творчості. Запропоновано педагогічні орієнтири, що спрямовані на інтеграцію академічного рисунка в нові освітні формати через контекстуальні практики, що поєднують класичні принципи з сучасними технологічними підходами. Це сприяє формуванню професійної автономії та критичного мислення майбутнього фахівця у сфері художньої культури в умовах динамічного цифрового середовища.

Ключові слова: академічний рисунок, художня освіта, цифрові технології, художньо-пластичне мислення, контекстуальні практики, візуальна культура, методологія навчання.

Oksana PUSHONKOVA

PhD in Philosophy, Associate Professor, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Shevchenko Blvd., 81, Cherkasy, Ukraine, 18031, Ukraine Academic Secretary of the Cherkasy Regional Art Museum, 259 Khreshchatyk St, Cherkasy, Ukraine, 18000

ORCID: 0000-0002-8390-6806

Valentyna MOVCHAN

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at Department of Primary Education, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Shevchenko Blvd., 81, Cherkasy, Ukraine, 18031

ORCID: 0000-0001-8756-3727

To cite this article: Pushonkova, O., Movchan, V. (2025). Akademichnyi rysunok u tsyfrovu epokhu: kontekstualni praktyky ta osvitni stratehii [Academic drawing in the digital age: contextual practices and educational strategies]. *Fine Art and Culture Studies*, 5, 321–328, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-5-41>

ACADEMIC DRAWING IN THE DIGITAL AGE: CONTEXTUAL PRACTICES AND EDUCATIONAL STRATEGIES

*The article examines the transformation of academic drawing in the context of digital changes affecting the system of higher art education. **The purpose of the article** is to identify new methodological guidelines for teaching academic drawing in the digital age and to reveal its significance in the light of contemporary social changes and the needs of art education. **The research methodology** is comprehensive and combines a theoretical and analytical method to understand the evolution of academic drawing and its role in the modern educational process; a comparative-analytical approach to identify differences between traditional and digital formats of art education; contextual and cultural analysis to study the impact of technological and socio-cultural changes on artistic thinking; pedagogical modelling to develop guidelines for the integration of academic drawing into contemporary educational practices. The research is based on an interdisciplinary approach that combines empirical observation, pedagogical reflection, and analysis of visual culture as a factor in the professional identity of an artist. **The novelty of the research** lies in an attempt to integrate traditional academic approaches with current digital visualisation formats and contemporary contextual practices, while preserving the basic principles of artistic thinking. The authors emphasise the need to review the methodological foundations of teaching drawing, taking into account the dynamics of technological development, labour market transformations, and changes in the culture of perception of modern humans. **Research results.** An attempt was made to conceptualise drawing as a dynamic, living practice capable of evolving alongside cultural and technological transformations while retaining its conceptual and educational value. The importance of academic drawing as a contextual practice was substantiated – not only as a technical skill, but also as a tool for developing compositional thinking. A contradiction has been identified between traditional academic training and the needs of the digital environment, particularly in terms of algorithmic creativity. Pedagogical guidelines have been proposed that aim to integrate academic drawing into new educational formats through contextual practices that combine classical principles with modern technological approaches. This contributes to the formation of professional autonomy and critical thinking of future specialists in the field of artistic culture in a dynamic digital environment.*

Key words: academic drawing, art education, digital technologies, artistic and plastic thinking, contextual practices, visual culture, teaching methodology.

Актуальність проблеми. У сучасних умовах трансформації української вищої освіти дедалі більшої актуальності набуває переосмислення ролі академічних дисциплін, зокрема рисунка, у професійній підготовці майбутніх фахівців. Глобальні цифрові трансформації, активне впровадження штучного інтелекту та алгоритмізованих форм творчості спричиняють поступове витіснення традиційних художніх практик із навчального процесу. У цій ситуації особливої ваги набуває не лише збереження академічної традиції, але й її адаптація до нових технологічних і культурних умов без

втрати методологічної цілісності та змістовної глибини.

Рисунок, як первинна мова зображення, залишається ключовим інструментом формування художньо-пластичного мислення, розуміння форми, простору, композиції. Водночас зміна освітніх пріоритетів, орієнтація на швидке візуальне продукування й споживання контенту зумовлюють зменшення часу, відведеного на вивчення рисунка, та поступову заміну тактильного досвіду малювання цифровим моделюванням. У результаті послаблюється зв'язок між практичними навичками та

образним мисленням, що традиційно визначали розвиток художніх здібностей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасний науковий доробок містить небагато праць, у яких академічний рисунок розглядається у взаємозв'язку з цифровими технологіями в контексті художньої освіти, зокрема з акцентом на методику викладання. Дослідження цієї проблеми потребує більш широкого контексту та цілісного методологічного підходу.

Проблематику методологічних засад сучасних візуальних практик у культурному та освітньому контекстах висвітлюють у своїх роботах О. Павлова та А. Тормахова (2018), М. Юр (2021; 2022), З. Алфьорова (2022), Ю. Легенький (2021), В. Дротенко (2021), Ю. Марційчук (2025) та ін. У працях цих авторів розглянуто взаємодію традиційних художніх методів із сучасними тенденціями візуального мислення та цифрової образотворчості.

Історичний вимір еволюції образотворчих методів представлено в роботах О. Михайличенко (2019), Р. Шагала (2012), І. Красюк (2014), О. Семенової (2024) та ін., де підкреслюється важливість збереження академічної основи художньої освіти в умовах культурних трансформацій.

Окрему увагу дослідники приділяють ролі академічного рисунка у професійній підготовці художників і дизайнерів. Цей аспект розкривають Т. Касян (2023), О. Вакуленко (2023), І. Яковець і О. Луговський (2021), Л. Бабенко, Т. Стрітьєвич та О. Медведєва (2023). Вони наголошують на необхідності збереження рисунка як основи розвитку візуального мислення, навіть у добу технологічних змін. У цих працях продуктивною є ідея адаптації академічних методик до нових освітніх умов, орієнтація на міждисциплінарність і баланс між традиційними та цифровими практиками.

Методологічну основу викладання дисциплін образотворчого циклу розглянуто в дослідженнях Н. Семко (2018), О. Вашкевич (2019), О. Гордаш (2018), де наголошується на важливості інтегрованого підходу в мистецькій освіті. Вплив цифрових технологій на процес художнього образотворення досліджують А. Блудов (2021) та О. Ясенєв (2023), а ширший спектр культуротворчих аспектів візуальності розглядають зарубіжні науковці – Д. Петербридж (Petherbridge, 2010), Р. Говард (Howard, 2021), С. Сімонс

(Simons, 2021) та ін. Їхні праці акцентують на адаптаційному характері сучасної візуальності, що проявляється у переході між різними форматами, медіа- та освітніми середовищами.

Метою статті є виявлення нових методологічних орієнтирів навчання академічного рисунка в цифрову добу та розкриття його значення у світлі сучасних суспільних змін і потреб мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Професійна підготовка художників та дизайнерів традиційно розпочинається з опанування базових художніх дисциплін – рисунка та живопису. Обидві навчальні дисципліни спрямовані на формування просторового мислення, розвиток уміння передавати форму, тональні співвідношення та композиційну організацію площини. Саме через засвоєння рисунка і живопису розвивається одна з ключових професійних компетентностей майбутнього фахівця – художня майстерність.

Опанування рисунка (як і живопису) розкриває для студента можливості творчої свободи, гнучкого мислення, здатності до візуального аналізу, аналітичного проектування та адаптації до нових візуальних середовищ. Академічна методика базується на принципі «від простого до складного», що передбачає поступове формування у студентів відчуття пропорцій, перспективи, світлотіні, конструктивної побудови форми й цілісного образотворчого бачення.

Проте в умовах сучасної цифрової культури відбувається скорочення обсягу та зміни змісту базових художніх дисциплін у навчальних програмах. Освітні пріоритети часто зміщуються в бік швидкого оволодіння цифровими інструментами, що орієнтовані переважно на результат, а не на процес художнього мислення. Алгоритмічний підхід, який лежить в основі більшості digital-практик, безперечно, формує конструктивні, динамічні типи візуального мислення, однак він не завжди сприяє розвитку глибокого аналітичного сприйняття форми та образу.

Попри цифрові виклики, які спрощують глибину академічної освіти практичний досвід підтверджує, що відмова від академічного рисунка у художніх спеціальностях призводить до зниження рівня візуальної культури. Так, він має зберігатися й як самодостатня форма мистецької освіти, так і бути вбудованим у сучасні контекстуальні практики, стати їх частиною або основою.

Сутність звернення до контекстуальних практик у цій статті полягає в осмисленні академічного рисунка не як ізольованої техніки, а як гнучкого інструмента, що адаптується до змін культурного, освітнього й технологічного середовища, зберігаючи свою цінність у цифрову епоху. Так, звертаючись до контекстів метамодернізму, українська дослідниця М. Юр наголошує на важливості балансних стратегій в умовах стрімкої цифровізації культурного простору. Вона звертає увагу на актуалізацію дискурсу «академічне – експериментальне», що сприяє розумінню художнього процесу в руслі трансформацій художніх практик художнього експерименту у вимірі новітніх контекстуальних практик (Юр, 2022, с. 211). М. Юр спирається на міждисциплінарний підхід, культурно-історичний аналіз і компаративний метод, що сприяють поглибленому дослідженню сучасних художніх процесів, які розгортаються на основі актуалізованого художнього експерименту.

Експериментальність у мистецтві набула виразних характеристик упродовж XIX–початку XXI століття. Способи її реалізації сформували окреме поле дослідження, проте, як зазначає дослідниця, експеримент завжди був притаманний мистецьким практикам, що свідчить про його постійну присутність і циклічність у розвитку академічного мистецтва. Відтак простір професійного зростання та творчого пошуку в сучасній мистецькій освіті передбачає не лише поєднання ґрунтовної академічної підготовки з експериментом, а й усвідомлення того, що саме академічна освіта містить у собі потенціал експерименту, виступаючи його передумовою та результатом.

Британська художниця й аналітик візуальної культури Д. Петербридж зазначає, що малювання є основою всього мистецтва й візуального мислення, наголошуючи: «у той час, коли малювання відносно занедбане в педагогіці та теорії, хоча й енергійно повертається в сучасну мистецьку практику, існує нагальна потреба утвердити його як комплексне дослідження» (Petherbridge, 2010, с. 2). Близькою до цієї позиції є думка Р. Говарда, який розглядає різні підходи до викладання рисунка та підкреслює важливість адаптації методик малювання до нових освітніх умов, зокрема у післяпандемічний період (Howard, 2017). С. Сімонс у своїх дослідженнях пропонує кілька парадигм викладання

рисунка – як дизайн, досвід, вираження та візуальну мову – демонструючи його універсальність у різних освітніх і мистецьких контекстах (Simons, 2021).

Як практик, Д. Петербридж наголошує на необхідності «аналізу та відродження важливих структурних і експресивних аспектів» малювання, досліджуючи його «недискурсивні умови» (Petherbridge, 2010, с. 2). Дійсно, малювання за останні десятиліття радикально «розчиняється» в інших візуальних практиках, але при цьому, як справедливо зазначає дослідниця, «ескізування продовжує ототожнюватися з винаходом нових ідей, із реакцією на зовнішній фізичний світ, а також з формуванням приватних ознак суб'єктивного й емоційного творчого “я”» (Petherbridge, 2010, с. 2). На відміну від інших форм мистецької діяльності – музики, танцю, архітектури, дизайну, інженерії чи навіть наукових дисциплін, – малювання «робить думку видимою завдяки своїм простим інструментам і безпосередній техніці, функціонуючи як найпряміше втілення концептуального» (Petherbridge, 2010, с. 2), тобто виконує унікальну культуротворчу функцію.

У розділі «Лінія, знак, лінійні коди та дотик» (Petherbridge, 2010, с. 88–118). Д. Петербридж аналізує психодинаміку лінії та процес жестового малювання – від традиційного малювання від руки до створення ліній у цифровому середовищі за допомогою графічних інтерфейсів або алгоритмічних програм. Лінія, за її спостереженням, постає як своєрідний «запис часу», у якому рух руки під час малювання фіксує історію власного виникнення, утворюючи внутрішній структурний наратив (Petherbridge, 2010, с. 93). Ця динаміка дає змогу глядачеві здійснювати реконструктивне «читання» твору, вступаючи в потенційно ізоморфний зв'язок з афективними процесами його створення. Як елемент, що відрізняє малюнок від кольору, лінія традиційно структурується у систему знаків або графічних кодів, за допомогою яких художник передає простір, об'єм і фактуру. Багато таких кодів мають давнє походження, але деякі з них були пізніше переосмислені у цифрових графічних системах, наприклад, прості геометричні фігури XVI століття, розроблені А. Дюрером, малюнки Ф. Гойї та інших митців, що репрезентують трансісторичний діалог із темою лінії.

Д. Пезербрідж шукає відповідь на питання, яким чином розвиток нових засобів малювання може поєднати традиційні й сучасні практики. Єдність зорового та тактильного досвіду, що проявляється у жестових аспектах малювання, формує своєрідний «дискурс дотику», який взаємодіє з поняттями простору, масштабу, дистанції та матеріальності поверхні. Характер лінії при цьому визначається властивостями матеріалів – від вугілля до сучасних гібридних медіумів, – що розширюють спектр художніх підходів від абстракції до мімесису.

Прикметно, що останнім часом ці та інші питання активно осмислюються теоретиками сучасного мистецтва у площині практики. Це зумовлює потребу перегляду критеріїв сучасної мистецької освіти, адже візуальність, зокрема через рисунок, розкриває свої значення через людину як носія культури, а не лише через світ готових зображень. Саме тому практика рисунка зберігає надзвичайно важливе значення в освітньому процесі.

Теоретик мистецької освіти Г. Райлі, вважає, що «навчання живопису – один із найпростіших і найекономічніших способів розвитку візуального інтелекту у студентів мистецьких закладів вищої освіти» (Riley, 2021). У своїх роботах він розглядає рисунок як «привілейований ресурс для розвитку перцептивних навичок, удосконалення мислення та розв'язання завдань» (Riley, 2021, с. 33). За Г. Райлі, рисунок є «активною, усвідомленою практикою, що протиставляється переважно пасивним розумовим процесам, які часто відступають перед технічною майстерністю» (Riley, 2021, с. 41).

С. Сімонс, у свою чергу, наголошує, що «в епоху домінування візуальних і цифрових медіа здатність мислити за допомогою малюнка є однією з ключових навичок майбутнього» (Simmons, 2023). Як теоретик перцептивного навчання він розглядає малювання як фундаментальну людську діяльність – універсальний інструмент самовираження, спосіб розуміння світу, який виходить за межі мистецтва й охоплює інші галузі знань, зокрема науку, техніку та математику. Дослідник підкреслює необхідність інтеграції малювання у ширше коло освітніх програм, оскільки ця «динамічна та багатогранна діяльність» розвиває перцептивне мислення і формує культурну свідомість. Водночас, за С. Сімонсом, принципи навчання

малювання мають відповідати сучасним освітнім тенденціям – процесам цифровізації, практикам дизайн-мислення та формуванню графічної грамотності (Simmons, 2023). Дослідник також висловлює занепокоєння тенденцією до скорочення практик малювання у шкільній освіті, що може призвести до звуження візуального досвіду.

Водночас у «добу практик» помітною стає тенденція відродження практики малювання у різноманітних сучасних культурних контекстах. Як спротив тотальній цифровізації, особливу цінність набуває те, що створюється власними руками, адже фізична взаємодія з матеріалом дає унікальний досвід сприйняття та мислення. Проте комп'ютерні засоби створення зображення також набувають поширення завдяки алгоритмічній швидкості цифрових медіа, претендуючи на формування особливої творчої уяви та глибокого візуального інтелекту.

А. Блудов як теоретик цифрового мистецтва досліджує можливості застосування комп'ютерних технологій в образотворчому мистецтві та особливості викладання цифрового живопису. У своїх дослідженнях він аналізує адаптивні можливості традиційних методик у міждисциплінарному полі та наголошує на потребі у «спеціальній підготовці майбутніх викладачів живопису для роботи з цифровими пристроями, освоєння ними методик роботи на комп'ютері з графічними планшетами та різними програмами» (Блудов, 2021, с. 107). Ця потреба обумовлена тим, що художній процес реалізується в основному на віртуальній площині монітора комп'ютера, адже «мистецтво позбувається своєї матеріальної складової, стаючи електронним зображенням-символом» (Блудов, 2021, с. 110). Настанова на віртуалізацію призводить до проблеми відсутності оригіналу, який раніше слугував критерієм якості твору. Але ця проблема, на думку автора, «найбільше впливає на систему музеїв та галерей, що закуповують оригінали, які з появою цифрового мистецтва почали знецінюватись» (Блудов, 2021, с. 111).

Маємо підкреслити, що паралельно із зазначеною тенденцією цінність оригінального мистецтва у загальному полі культури може навпаки посилюватися, оскільки воно зберігає матеріальну та культуротворчу складову, яка відрізняє його від цифрового контенту.

О. Ясенєв пропонує більш гнучку стратегію осмислення взаємодії образотворчого

мистецтва та цифрових технологій, підкреслюючи їхній постійний динамічний розвиток. У цьому контексті художня та науково-технічна творчість взаємопроникають, утворюючи нові форми художнього мислення. Дослідник наголошує, що естетичну цінність творів образотворчого мистецтва у контексті більш складних форматів культури неможливо визначати лише за зовнішньою формою. Важливо, що художник постає як деміург власного творіння, який самостійно обирає засоби творчості – традиційні (олівець, пензель) чи цифрові (послідовності нулів і одиниць) – або поєднує їх у єдиному процесі: «...присутня можливість одночасного поєднання традиційного мистецтва з технологічними інноваціями» (Ясенев, 2023, с. 106).

Враховуючи вищенаведене, зазначимо, що сучасний процес мистецької освіти має реагувати не лише на технологічні зміни, а й на трансформацію способів мислення, візуального сприйняття та комунікації. Академічний рисунок у цьому контексті зберігає своє значення як форма когнітивної практики, що поєднує традицію та інновацію.

Для розвитку цілісної візуальної культури у мистецькій освіті важливо впроваджувати контекстуальні та інтермедійні практики, що передбачають мультимодальні форми сприйняття та переосмислення самого поняття рисунка – не лише як засобу фіксації зображення, а як інструменту мислення.

У цьому контексті варто приділити увагу альтернативним або доповнювальним практикам, які розширюють межі традиційного малювання: візуальне нотування (visual note-taking), ментальні карти візуального мислення (mind mapping з елементами рисунка), динамічний рисунок (gesture drawing), скетчинг (sketching),

сенсорний рисунок (sensory drawing), а також інтерактивні форми – наприклад, «рисунок-діалог» із системами штучного інтелекту.

Такі практики сприяють розвитку здатності до швидкого візуального аналізу, концептуалізації, синтезу, формують навички структурованого візуального мислення та проєктного підходу, який поєднує образно-логічні зв'язки й аналітичне бачення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснено спробу осмислити рисунок як динамічну, живу практику, що здатна еволюціонувати разом з культурними й технологічними трансформаціями, зберігаючи при цьому свою концептуальну й освітню цінність. Обґрунтовано важливість академічного рисунка як контекстуальної практики – не лише як технічної навички, а як інструменту розвитку візуального та композиційного мислення, основи творчої ідентичності. Такий підхід сприяє осмисленню академічного рисунка не як ізольованої техніки, а як гнучкого інструмента, що адаптується до змін культурного, освітнього й технологічного середовища, зберігаючи свою цінність у цифрову епоху.

Виявлено суперечність між традиційною академічною підготовкою та потребами цифрового середовища, зокрема в аспектах алгоритмізованої творчості. Запропоновано акцентувати увагу на більш гнучких стратегіях і педагогічних орієнтирах, що спрямовані на інтеграцію академічного рисунка в нові освітні формати через контекстуальні та доповнювальні практики, що поєднують класичні принципи з сучасними технологічними підходами. Це сприяє формуванню професійної автономії та критичного мислення майбутнього фахівця у сфері художньої культури в умовах динамічного цифрового середовища.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алфьорова З. І. Морфологічний методологічний дискурс як інструмент мистецтвознавчих досліджень. Мистецтво та дизайн у художній мові мінливого часу: морфологія, семіотика, візуальність : Збірник наукових матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м.Харків, 14 квітня 2022 року, ХДАДМ. Харків, 2022. С. 6-7.
2. Бабенко Л., Стрітьєвич Т., Медведєв О. Методика навчання художників та дизайнерів передачі перспективних масштабів у традиційному та комп'ютерному рисунку й живописі. Наукові записки ЦДУ. Серія: Педагогічні науки. Вип.213. 2023. С. 323-328.
3. Блудов А. Особливості формування процесу викладання цифрового живопису. Українська академія мистецтва. Випуск 33. Видавничий дім «Гельветика» Київ. 2021. С. 106-115.
4. Вашкевич М. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до впровадження нестандартних технік зображення на уроках образотворчого мистецтва. Молодь і ринок, (9), 2019. С. 167-172.

5. Гордаш А. Шлях до вершин художньої майстерності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Проблеми підготовки сучасного вчителя, (18), 2018. С. 156-166.
6. Дротенко В. Візуальне мислення як методологія освоєння художньої культури. *InterConf*, 2021, 260-265. UBL:<https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.06.2021.027>
7. Касьян Т., Вакуленко О. Академічний рисунок як основа підготовки фахівців з графічного дизайну. Вісник ЧНУ. Серія: Педагогічні науки. 2023. С. 45-51.
8. Красюк І. О. З досвіду викладання історії методів малювання в Україні на художньо-графічних факультетах. Вища освіта України. Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології. Київ. Кіровоград, 2014. Том III. С. 43-49.
9. Легенький Ю. Композиційна модель дизайну: домодерні, модерні, постмодерні, метамодерні реляції *compositio*. Дизайн після епохи постмодерну: ідеї, теорія, практика: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 15-16 квітня 2021 р. / МОН України, Київ. нац. ун-т к-ри і мист; редкол.: Удріс-Бородавко Н., Болтенков А., К.: КНУКіМ, 2021. С. 8-15.
10. Марційчук Ю. Візуальні дослідження сучасної культури як результат теоретико-методологічного оновлення: закордонний досвід. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, (50), 2025. 381–387. UBL:<https://doi.org/10.35619/ucpmk.50.988>
11. Михайличенко О. Методика навчання образотворчого мистецтва: історія становлення. Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент, (14), 2019. С. 16-28.
12. Павлова О. Ю. Візуальні практики та комунікація: курс лекцій. /О. Ю. Павлова, А. М. Тормахова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса. Шевченка. Київ: Київський університет. 2018. 223 с.
13. Семенова О. Методика навчання педагогічного рисунка: історичний досвід та сучасна практика. Молодь і ринок № 5/225 (2024) С. 87-91
14. Семко М. І. Інтегрований підхід до викладання предметів художньо-естетичного циклу. *Young*, 2018. 57(5.2). С.122-126.
15. Шевченко А. І. Методика навчання художнього проектування майбутніх фахівців з дизайну. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2017. 29 с.
16. Шагал Р. Т. Історичний розвиток, структурування та методологія дизайн-освіти в Україні кінця XIX – середини XX століття. Нариси з історії українського XX століття: 36. Статей / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України; За заг. ред. М.І. Яковлева. К.: Фенікс, 2012. С. 132-172.
17. Юр М. Дискурс «академічне – експериментальне»: теорія та практика. Збірник наукових праць *СУЧАСНЕ МИСТЕЦТВО*, (18), 211–220. 2022. UBL: <https://doi.org/10.31500/2309-8813.18.2022.269731>
18. Юр М. Український живопис XIX – початку XXI століття: національна, конвенціональна, авторська моделі: автореф.дис.. доктор мистецтвознавства 26.00.01 «Теорія та історія культури». Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України, Київ, 2021. 482 с.
19. Яковець І. О., Луговський О. Ф. Регіональна своєрідність розвитку дизайн-освітніх осередків. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. 2021. Вип. 39. С. 3-9.
20. Ясенев О. Вплив сучасних цифрових технологій на образотворче мистецтво. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2023. № 2. С. 106–110.
21. Riley H. A contemporary pedagogy of drawing. 02 Oct 2021. *Journal of Visual Art Practice (Informa UK Limited)*. Vol. 20, Iss: 4, pp. 323-349.
22. Petherbridge D. The Primacy of Drawing: Histories and Theories of Practice. New Haven: Yale University Press. 2010. 521 p UBL:<https://ru.scribd.com/document/707884864/Deanna-Petherbridge-Primacy-of-Drawing>
23. Simmons III Seymour. The Value of Drawing Instruction in the Visual Arts and Across Curricula. Historical and Philosophical Arguments for Drawing in the Digital Age. New York and London: Routledge, 2021. 396 p.

REFERENCES:

1. Alforova Z. I. (2022) Morfolohichniy metodolohichniy dyskurs yak instrument mystetstvoznachnykh doslidzhen [Morphological methodological discourse as a tool for art research]. *Art and design in the artistic language of changing times: morphology, semiotics, visibility*. Zbirnyk naukovykh materialiv KhDADM. S.6-7. [in Ukrainian].
2. Babenko L., Stritievych T., Medvediev O. (2023) Metodyka navchannia khudozhnykiv ta dyzaineriv peredachi perspektivnykh masshtabiv u tradytsiynomu ta kompiuternomu rysunku y zhyvopysi [Methods for teaching artists and designers to convey perspective scales in traditional and computer drawing and painting]. *Naukovi zapysky TsDU*, Vyp.213. S.323-328. [in Ukrainian].
3. Bludov A. (2021) Osoblyvosti formuvannia protsesu vykladannia tsyfrovoho zhyvopysu. *Ukrainska akademiia mystetstva*. Vypusk 33. Vydavnychiy dim«Helvetyka» Kyiv. S.106-115
4. Vashkevych M. (2019) Pidhotovka maibutnikh vchyteliv pochatkovoi shkoly do vprovadzhennia nestandardnykh tekhnik zobrazhennia na urokakh obrazotvorchoho mystetstva [Preparing future primary school teachers to implement non-standard imaging techniques in art classes]. *Molod i ryнок*, (9). S. 167-172. [in Ukrainian].

5. Hordash A. (2018) Shliakh do vershyn khudozhnoi maisternosti maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva [The path to artistic mastery for future art teachers]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, (18). S. 156-166. [in Ukrainian].
6. Drotenko V. (2021) Vizualne myslennia yak metodolohiia osvoienntia khudozhnoi kultury. [Visual thinking as a methodology for mastering artistic culture]. InterConf, 260-265. UBL: <https://doi.org/10.51582/interconf.7-8.06.2021.027>
7. Kasian T., Vakulenko O. (2023) Akademichniy rysunok yak osnova pidhotovky fakhivtsiv z hrafichnoho dyzainu. [Academic drawing as the basis for training graphic design specialists]. *Visnyk ChNU. Seriiia «Pedahohichni nauky»*. S. 45-51. [in Ukrainian].
8. Krasniuk I. O. (2014) Z dosvidu vykladannia istorii metodiv maliuvannia v Ukraini na khudozhno-hrafichnykh fakultetakh. [From the experience of teaching history of drawing methods in Ukraine at art and graphic design faculties] *Vyshcha osvita Ukrainy. Pedahohika vyshchoi shkoly: metodolohiia, teoriia, tekhnolohii*. Kyiv. Kirovohrad. Tom III. S. 43-49. [in Ukrainian].
9. Lehenkyi Yu. (2021) Kompozytsiina model dyzainu: domoderni, moderni, postmoderni, metamoderni reliatsii compositio. [Compositional design model: pre-modern, modern, postmodern, metamodern relations composition] *Dyzain pislia epokhy postmodernu: idei, teoriia, praktyka: mater. Vseukr. nauk.-prakt. konf.*, 15-16 kvitnia 2021 r. KNUKiM. S. 8-15. [in Ukrainian].
10. Martsiichuk Yu. (2025) Vizualni doslidzhennia suchasnoi kultury yak rezultat teoretyko-metodolohichnoho onovlennia: zakordonnyi dosvid. [Visual studies of contemporary culture as a result of theoretical and methodological renewal: international experience]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, (50). 381-387.
11. Mykhailychenko O. (2019) Metodyka navchannia obrazotvorchoho mystetstva: istoriia stanovlennia. [Methods of teaching fine arts: history of development]. *Mystetska osvita: zmist, tekhnolohii, menedzhment*, (14). 16-28. [in Ukrainian].
12. Pavlova O. (2018) Vizualni praktyky ta komunikatsiia [Visual practices and communication]: kurs lektsii. / O. Yu. Pavlova, A. M. Tormakhova; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa. Shevchenka. Kyiv: Kyivskiy universytet. 223 s. [in Ukrainian].
13. Semenova O. (2024) Metodyka navchannia pedahohichnoho rysunka: istorychnyi dosvid ta suchasna praktyka. [Methods of teaching pedagogical drawing: historical experience and contemporary practice]. *Molod i rynok*. № 5/225. S. 87-91 [in Ukrainian].
14. Semko M. I. (2018) Intehrovanyi pidkhid do vykladannia predmetiv khudozhno-estetychnoho tsyклу. [An integrated approach to teaching arts and aesthetics subjects]. *Young*. 57(5.2). S.122-126. [in Ukrainian].
15. Shevchenko A. I. (2017) Metodyka navchannia khudozhnoho proektuvannia maibutnikh fakhivtsiv z dyzainu. [Methods of teaching artistic design to future design specialists]. *Natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni M.P.Drahomanova*. Kyiv. 21 s. [in Ukrainian].
16. Shmahalo R. T. (2012) Istorychnyi rozvytok, strukturuvannia ta metodolohiia dyzain-osvity v Ukraini kintsia KhIKh – seredyny KhKh stolittia. [Historical development, structuring, and methodology of design education in Ukraine in the late 19th – mid-20th centuries]. *Essays on the history of Ukraine in the 20th century: Zb. Statei / In-t problem suchasnoho mystetstva NAM Ukrainy*. K.:Feniks, S.132-172. [in Ukrainian].
17. Iur M. (2022) Dyskurs «akademichne – eksperymentalne»: teoriia ta praktyka. [The discourse of ‘academic versus experimental’: theory and practice]. *Zbirnyk naukovykh prats SUCHASNE MYSTETSTVO*, (18), 211–220.
18. Iur M. (2021) Ukrainskyi zhyvopys KhIKh – pochatku KhKhI stolittia: natsionalna, konventsionalna, avtorska modeli: [Ukrainian painting of the 19th – early 21st centuries: national, conventional, and authorial models]: avtoref.dys.. doktor mystetstvovnavstva 26.00.01 «Teoriia ta istoriia kultury». Instytut problem suchasnoho mystetstva Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy, Kyiv. 482 s.
19. Iakovets I., Luhovskyi O. (2021) Rehionalna svoieridnist rozvytku dyzain-osvitnikh osередkiv. *Mystetstvovnavchi zapysky: zb. nauk. prats*. Vyp. 39. S. 3-9.
20. Iaseniev O. (2023) Vplyv suchasnykh tsyfrovnykh tekhnolohii na obrazotvorche mystetstvo. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv : nauk. zhurnal*. № 2. S. 106–110.
21. Riley H. (2021) A contemporary pedagogy of drawing. 02 Oct. *Journal of Visual Art Practice* (Informa UK Limited). Vol. 20, Iss: 4, pp 323-349
22. Petherbridge D. (2010) *The Primacy of Drawing: Histories and Theories of Practice*. New Haven: Yale University Press. 521 p <https://ru.scribd.com/document/707884864/Deanna-Petherbridge-Primacy-of-Drawing>
23. Simmons III Seymour. (2021) *The Value of Drawing Instruction in the Visual Arts and Across Curricula. Historical and Philosophical Arguments for Drawing in the Digital Age*. New York and London: Routledge. 396 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 27.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025